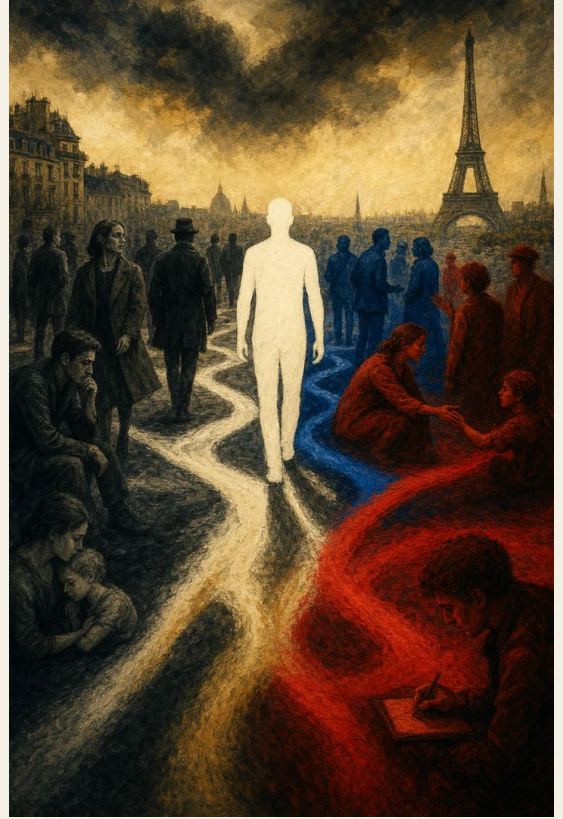


JEAN-PAUL SARTRE

Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir

27 sayfalık görselleştirilmiş geniş özet



16 özgün bölüm gravürü · Gündelik örnekler

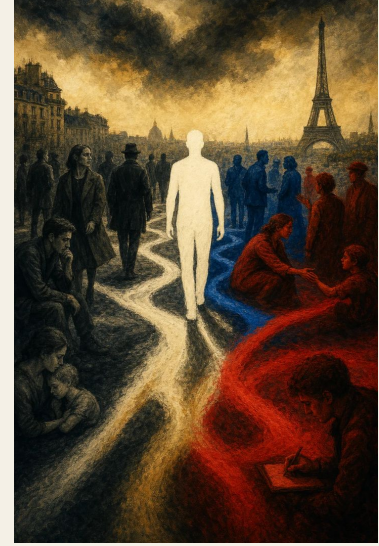
Ana fikirler · Eleştiriler · Akılda kalan sahneler

Özgün eserin yerini tutmayan açıklamalı okuma rehberi

OKUMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE

Bu rehberin pusulası

Masaya üretilmeden önce ne işe yarayacağı bellidir; çizimi ve amacı vardır. Sartre'a göre insan böyle hazırlanmış bir eşya değildir. Önce dünyaya gelir, sonra seçimleriyle kim olduğunu kurar ve bu özgürlük beklenenden daha ağırdır.



Bu kitap nasıl okunmalı?

İnsanın hazır bir özü ve kaderi yoksa bunun umutsuzluk değil seçim, sorumluluk ve kendini eylemle kurma yükü olduğunu anlatan ünlü konferans.

Metin 1945'te varoluşçuluğa yöneltelen karamsarlık, ahlaksızlık ve pasiflik suçlamalarına cevap veren halka açık bir konferanstır. Sartre'ın bütün felsefesinin son ve eksiksiz özeti değil, savunucu ve sadeleştirilmiş bir girişidir.

Bu rehber, Jean-Paul Sartre tarafından kurulan düşünce yolunu gündelik sahneler, tarihsel bağlam, güçlü örnekler ve önemli itirazlarla birlikte izler. Amaç sınav notu çıkarmak değil, kitabın okurun bakışını tam olarak nerede değiştirdiğini görünür kılmaktır.

KULLANIM ÖNERİSİ

Bir oturuşta bitirmek zorunda değilsiniz; her gravür bir sonraki durak için hafıza kancasıdır.

YOL HARİTASI

21 durakta kitabın bütünü

- | | | | |
|----|------------------------------------|----|--|
| 01 | Bu kitap nasıl okunmalı? | 12 | Varoluşçuluk karamsar mı? |
| 02 | Özden önce varoluş | 13 | Varoluşçuluk bencillik mi? |
| 03 | Tanrı yoksa her şey kolay mı? | 14 | Değerler seçilerek mi yaratılır? |
| 04 | Seçerken insan resmi çizeriz | 15 | Başkaları da özgürdür |
| 05 | Bunaltı özgürlüğün işareti | 16 | İnsan sürekli kendini aşar |
| 06 | Terk edilmişlik | 17 | Konferansın açık bıraktığı yer |
| 07 | Umutsuzluk: kontrol alanını görmek | 18 | Kitabın en kolay yanlış anlaşılacağı yer |
| 08 | Eylemsizlik de seçimdir | 19 | Kitap hakkında süren tartışma |
| 09 | İnsan eylemlerinin toplamı mı? | 20 | Bugünkü hayata taşınan üç soru |
| 10 | Kötü niyet: kendinden kaçış | 21 | Bir cümlede kitabın özü |
| 11 | Olgu ve aşma | | |

Özden önce varoluş



Bir aletin amacı üretimden önce tasarlanır; insan için hazır insanlık planı yoktur. İnsan önce var olur, sonra eylemleriyle özünü kurar. Yazarın asıl hamlesi, tanıdık görünen bu olayı başka bir merceğin altına koymaktır; mesele tek bir örnek değil, örnekleri birbirine bağlayan düzendir.

Bıçak kesmek için yapılır; çocuk hangi mesleği, ilişkiyi ve değeri yaşayacağını hazır etiketle doğmaz.

Biyolojik beden ve tarihsel koşullar gerçektir. Hazır ahlaki kader olmaması sınırsız fiziksel seçenek demek değildir. Ayrıca sonraki araştırmaların ve farklı deneyimlerin eklediği ayrıntılar vardır. Klasik bir eseri canlı tutan şey, ona itiraz edilebilmesi ve yine de iyi sorular bırakabilmesidir.

Kendinizi geçmiş etiketiyle değil bugün sürdürdüğünüz eylemle tanımlayın.

Bu durağı biraz daha yakından düşündüğümüzde, “Özden önce varoluş” başlığının yalnız kendi örneğini değil Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınıyabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

BİRİNCİ KISIM · TERK EDİLMİŞLİK

03. DURAK

Tanrı yoksa her şey kolay mı?



Sartre'ın ateist varoluşçuluğunda değerleri gökten hazır bulamayız. Bu durum keyifli serbestlikten çok hangi ölçüyü seçtiğimizin sorumluluğunu üstlenmektir. Bu fikir ilk bakışta kuru bir tanım gibi durabilir, fakat kitabın geri kalanında hangi ayrıntıları görüp hangilerini kaçıracağımızı belirleyen anahtar tam da budur.

Sınavda cevap anahtarı olmadığını öğrenen öğrenci istediğini yazmaktan çok kendi çözümünü savunma yükü hisseder.

İnançlı varoluşçular da vardır; Sartre'ın ateizmi bütün varoluşçuluğun tek biçimi değildir. Okurun dikkat etmesi gereken yer tam burasıdır: açıklayıcı bir benzetme ile gerçek dünyanın bütün karmaşıklığı aynı şey değildir.

Bir değeri savunurken dış otoriteye sığınmadan nedenini açıklayın.

Aynı bağlantıya başka bir açıdan bakarsak, “Tanrı yoksa her şey kolay mı?” başlığının yalnız kendi örneğini değil Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınayabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

İKİNCİ KISIM · SORUMLULUK

04. DURAK

Seçerken insan resmi çizeriz



Kendi eylemimizi doğru seçtiğimizde benzer durumda insanın böyle davranmasını değerli bulduğumuzu da ima ederiz. Seçim yalnız özel zevk değil insanlık resmi taşır. Burada ileri sürülen şey değişmez bir doğa yasası değil, olayların çoğu zaman neden beklediğimizden farklı geliştiğini açıklayan bir düşünme aracıdır.

Arkadaşını zor günde terk eden kişi yalnız bir randevuyu değil sadakatin ne kadar önemli olduğunu eylemiyle ilan eder.

Her kişisel seçim doğrudan evrensel yasa değildir; Sartre'ın dili sorumluluk duygusunu keskinleştiren ahlaki iddiadır. Karşı örnekler özellikle değerlidir; çünkü hangi koşulun eksik olduğunu gösterir ve iddiayı kaba genellemeden daha hassas bir açıklamaya taşır.

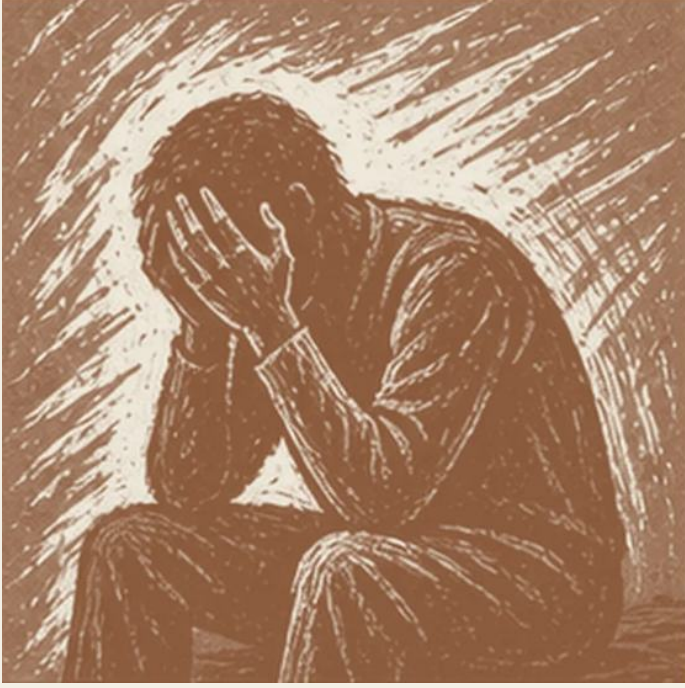
Seçiminiz herkes için örnek sayılsa savunup savunamayacağınızı sorun.

Örneğin arkasındaki mekanizmayı yavaşlattığımızda, “Seçerken insan resmi çizeriz” başlığının yalnız kendi örneğini değil Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınıyabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

İKİNCİ KISIM · BUNALTI

05. DURAK

Bunaltı özgürlüğün işareti



Bunaltı seçenek yokluğundan değil kararın gerçek ve sonuçlu olduğunu fark etmekten doğar. Komutan tek emriyle başkalarının hayatını etkilediğinde bu yükü hisseder. Bölümün gücü, büyük iddiayı gündelik hayatın içine indirmesinde yatar: görünmez kabul ettiğimiz ilişki görünür olunca eski açıklama artık yetmez.

Aile adına ameliyat kararı veren kişi doktor bilgisini dinler ama imza anında sorumluluğun kendisine geçtiğini bilir.

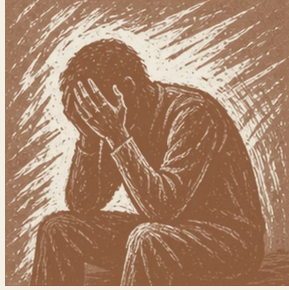
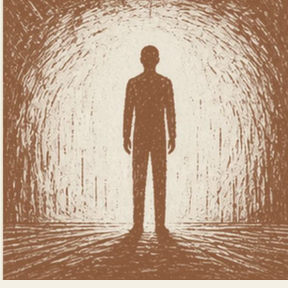
Yoğun kaygı tıbbi destek gerektirebilir; felsefi bunaltı her psikolojik rahatsızlığı açıklamaz. Yazarın dili zaman zaman kesin görünse de okurun burada olasılık, bağlam ve karşı örnek payını açık tutması gerekir; aksi halde açıklama yeni bir dogmaya dönüşür.

Kaygının hangi gerçek değer çatışmasını haber verdiğini ayırın.

Kitabın bu bölümünü gündelik karara çevirdiğimizde, “Bunaltı özgürlüğün işareti” başlığının yalnız kendi örneğini değil Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınayabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

OKUMA EŞİĞİ 1 / 3

İlk bağlantılar artık görünür



GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Özden önce varoluş
- Tanrı yoksa her şey kolay mı?
- Seçerken insan resmi çizeriz
- Bunaltı özgürlüğün işareti

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Terk edilmişlik
- Umutsuzluk: kontrol alanını görmek
- Eylemsizlik de seçimdir
- İnsan eylemlerinin toplamı mı?

Bağlantı sorusu: “Özden önce varoluş” ile “Bunaltı özgürlüğün işareti” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Terk edilmişlik” bu yolu nasıl değiştirebilir?

İKİNCİ KISIM · YALNIZ KARAR

06. DURAK

Terk edilmişlik



Hazır ahlak yasası somut durumun tek cevabını vermez. Genel ilkeler çatıştığında kişi seçimin arkasına saklanacak kesin işaret bulamaz. Bu ayrımı korumak önemlidir; çünkü iki kavram birbirine karıştığında yazarın kanıtı kolayca slogana, hatta tam tersine çevrilebilir.

Genç, hasta annesine bakmak ile direnişe katılmak arasında kalır; 'aileni sev' ve 'ülkeni savun' ilkeleri zıt yön gösterir.

Yalnız karar vermek başkasının deneyim ve tavsiyesini gereksiz yapmaz. Bu eleştiri, yazarın ana düşüncesini çöpe atmak yerine ölçüsünü belirler. Ölçüsü bilinen fikir, hayranlık uyandıran ama belirsiz bir slogandan daha kullanışlıdır.

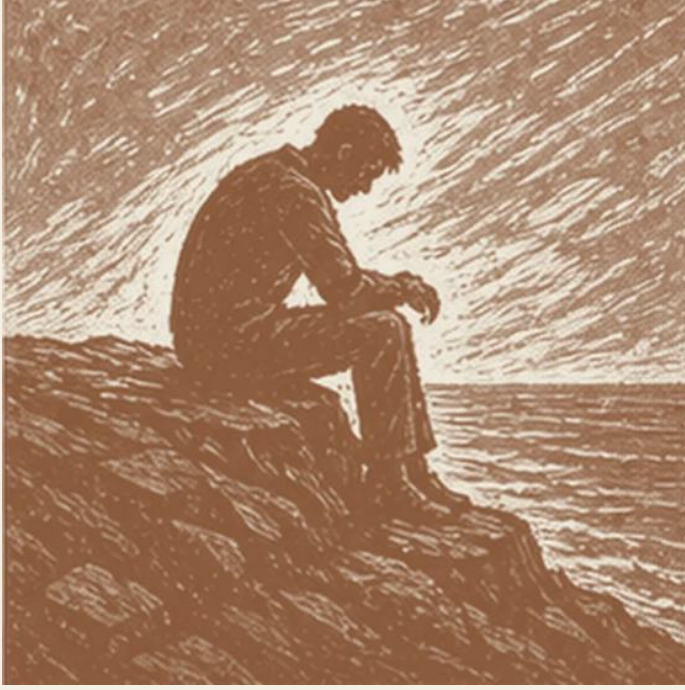
İlke çatışmasında feda ettiğiniz değeri açıkça kabul edin.

Buradaki gerilimi akılda tutmanın bir yolu da, “Terk edilmişlik” başlığının yalnız kendi örneğini değil Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınıyabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

ÜÇÜNCÜ KISIM · EYLEM

07. DURAK

Umutsuzluk: kontrol alanını görmek



Sartre umutsuzluğu karamsarlık değil yalnız kendi eylemimiz ve gerçek olasılıklar üzerine kurma disiplini olarak kullanır. Başkasının yapacağına kör güvenle plan kurulmaz. Kitap bu noktada okuru uzaktan seyreden biri olmaktan çıkarır ve kendi alışkanlıklarının da aynı düzenin içinde bulunduğunu fark etmeye çağırır.

Takım arkadaşınız söz verebilir; siz planı elinizdeki görev ve doğrulanmış imkânlarla yaparsınız.

Kontrol dışını hesaba katmamak işbirliğini ve dayanışmayı zayıflatabilir. Olasılık akıllıca ölçülmelidir. Bu noktada yazarın betimlediği durumla savunduğu değer birbirinden ayrılmalıdır. Bir şeyin nasıl işlediğini göstermek, onun böyle işlemesi gerektiğini söylemek değildir.

Planınızda kontrol ettiğiniz adımla yalnız umduğunuz sonucu ayırın.

Yazarın çizdiği hattı bir adım daha izlediğimizde, “Umutsuzluk: kontrol alanını görmek” başlığının yalnız kendi örneğini değil Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınıyabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

ÜÇÜNCÜ KISIM · EYLEM

08. DURAK

Eylemsizlik de seçimdir



Karar vermemek dünyayı olduğu gibi bırakma yönünde fiilî sonuç üretir. İnsan yalnız niyetiyle değil yaptığı ve yapmadığı eylemle kendini kurar. Savın ilginç tarafı yalnız ne söylediği değildir; doğruysa hangi eski açıklamayı bırakmamız ve hangi yeni soruyu sormamız gerektiğini de değiştirir. Haksızlığı gören çalışan sessiz kaldığında 'tarafsız' olmayabilir; mevcut gücün sürmesine katkı verir.

Her müdahale mümkün veya güvenli değildir. Kişinin güç ve risk sınırı görülmelidir. Bu sınır, kitabı değersizleştirmez. Tersine, güçlü bir fikri her kapıyı açan sihirli anahtar olmaktan kurtarıp gerçekten işe yaradığı kapılarda kullanmamızı sağlar.

Hiçbir şey yapmama seçeneğinin kimin lehine sonuç verdiğini sorun.

Bu fikri gerçek bir sınamaya sokmak için, “Eylemsizlik de seçimdir” başlığının yalnız kendi örneğini değil Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınayabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

ÜÇÜNCÜ KISIM · KİMLİK

09. DURAK

İnsan eylemlerinin toplamı mı?



Sartre kişiyi gizli potansiyel veya iyi niyetle değil gerçekleştirdiği hayatla değerlendirir. Yazılmamış roman yazar kimliğini tek başına kurmaz. Bu nedenle bölüm, tek başına ezberlenecek sonuç değil, sonraki örnekleri taşıyan bir köprü gibi okunmalıdır.

'Aslında cesurum' diyen kişi her riskte geri çekiliyorsa cesaret henüz eylem olmamıştır.

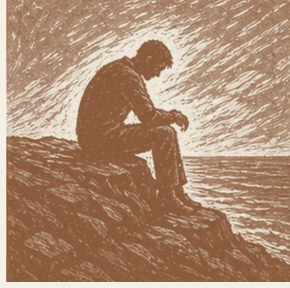
İnsan geçmiş eylemlerine hapsedilemez; yeni seçimle yön değiştirebilir. Ayrıca imkân eşitsizliği hesaba katılmalıdır. Kitabın yazıldığı tarih, kullanılan dil ve seçilen örnekler de merceğin kenarını oluşturur. Görüntü güçlü olabilir ama bütün dünyayı tek başına kapsamaz.

Kimlik cümleleriniz için son dönemdeki somut davranış kanıtını bulun.

Bölümün görünmeyen ikinci katında, “İnsan eylemlerinin toplamı mı?” başlığının yalnız kendi örneğini değil Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınıyabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

OKUMA EŞİĞİ 2 / 3

Ayrıntılardan büyük resme



GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Terk edilmişlik
- Umutsuzluk: kontrol alanını görmek
- Eylemsizlik de seçimdir
- İnsan eylemlerinin toplamı mı?

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Kötü niyet: kendinden kaçış
- Olgun ve aşma
- Varoluşçuluk karamsar mı?
- Varoluşçuluk bencillik mi?

Bağlantı sorusu: “Terk edilmişlik” ile “İnsan eylemlerinin toplamı mı?” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Kötü niyet: kendinden kaçış” bu yolu nasıl değiştirebilir?

DÖRDÜNCÜ KISIM · KENDİNİ ALDATMA

10. DURAK

Kötü niyet: kendinden kaçış



İnsan özgürlüğünün yükünden kaçmak için kendini yalnız rol, karakter veya koşul olarak gösterebilir. 'Ben böyleyim' sözü seçimi doğa yasasına çevirir. Yazarın asıl hamlesi, tanıdık görünen bu olayı başka bir merceğin altına koymaktır; mesele tek bir örnek değil, örnekleri birbirine bağlayan düzendir.

Garson iş rolünü mekanik tiyatro gibi oynayıp bütün kişiliğini üniformaya indirger.

Rol ve koşul gerçekten davranışı sınırlar; kötü niyet her sınırı hayal saymak değildir. Ayrıca sonraki araştırmaların ve farklı deneyimlerin eklediği ayrıntılar vardır. Klasik bir eseri canlı tutan şey, ona itiraz edilebilmesi ve yine de iyi sorular bırakabilmesidir. Bir mazerette gerçek sınırla hâlâ seçilebilir küçük alanı ayırın.

DÖRDÜNCÜ KISIM · DURUM

11. DURAK

Olgu ve aşma



İnsan yaşı, bedeni, geçmişi ve toplumu gibi olgular içinde yaşar; yine de bunlara verdiği yönle mevcut hâlini aşar. Özgürlük boşlukta değil durum içinde işler. Bu fikir ilk bakışta kuru bir tanım gibi durabilir, fakat kitabın geri kalanında hangi ayrıntıları görüp hangilerini kaçıracağımızı belirleyen anahtar tam da budur.

Yağmuru durduramazsınız ama şemsiye almak, kalmak veya koşmak seçenekleri durum içinde açılır.

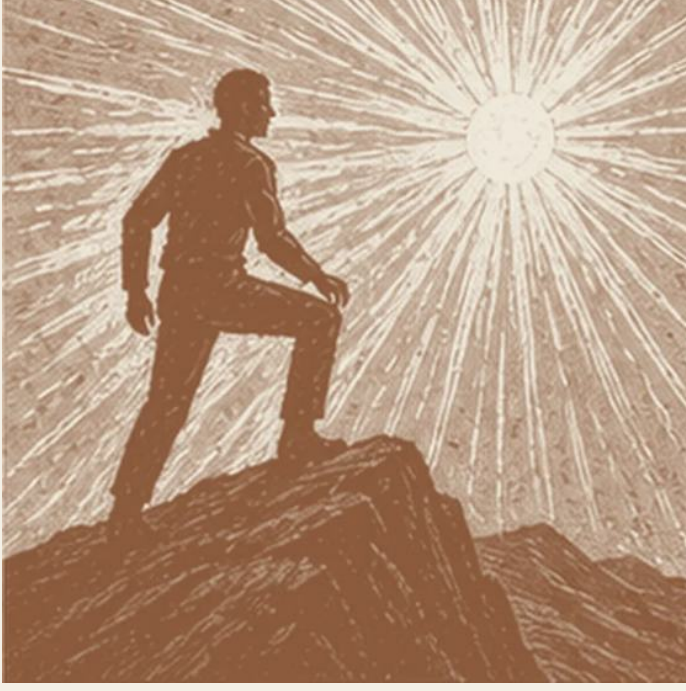
Aşma dilini ağır yoksulluk ve baskıyı kişisel tutuma indirgemek için kullanmak zalimce olur. Okurun dikkat etmesi gereken yer tam burasıdır: açıklayıcı bir benzetme ile gerçek dünyanın bütün karmaşıklığı aynı şey değildir.

Kontrol dışı koşulu kabul edip kalan gerçek seçeneği belirleyin.

BEŞİNCİ KISIM · İTİRAZLAR

12. DURAK

Varoluşçuluk karamsar mı?



Sartre insanın yalnızlığını vurgulasa da onu eylem kurabilen tek kaynak olarak görür. Kader, öz veya doğa bahanesini kaldırdığı için öğretici etkin bir iyimserlik taşır. Burada ileri sürülen şey değişmez bir doğa yasası değil, olayların çoğu zaman neden beklediğimizden farklı geliştiğini açıklayan bir düşünme aracıdır.

Hazır yol olmaması kaybolma riski getirir; aynı zamanda yeni yol açma imkânı verir.

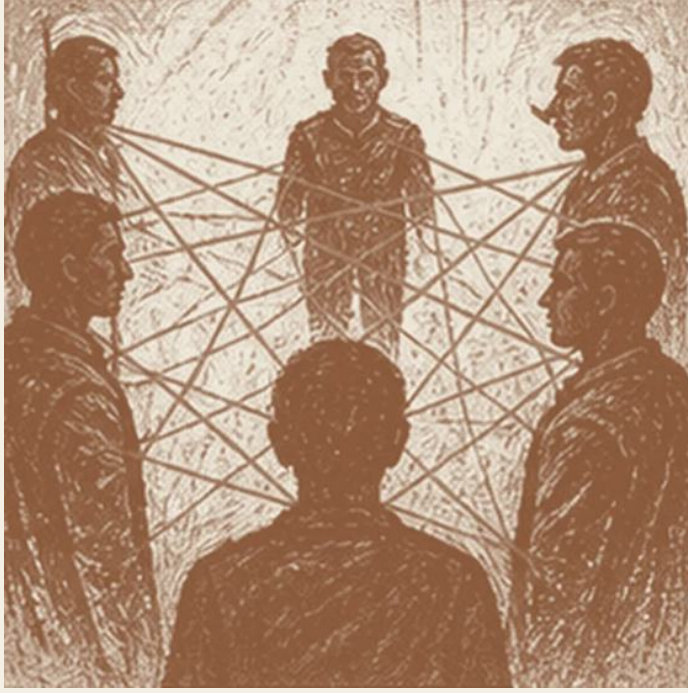
Sınırsız sorumluluk söylemi başarısız kişiyi gereğinden fazla suçlayabilir. Karşı örnekler özellikle değerlidir; çünkü hangi koşulun eksik olduğunu gösterir ve iddiayı kaba genellemeden daha hassas bir açıklamaya taşır.

Karamsarlık ile zor gerçeği kabul edip eylem alanı açmayı ayırın.

BEŞİNCİ KISIM · İTİRAZLAR

13. DURAK

Varoluşçuluk bencillik mi?



Öznel başlangıç yalnız benim keyfim demek değildir. Kendimi seçerken başkalarının da özgür özne olduğu bir insan dünyasında seçim yaparım. Bölümün gücü, büyük iddiayı gündelik hayatın içine indirmesinde yatar: görünmez kabul ettiğimiz ilişki görünür olunca eski açıklama artık yetmez.

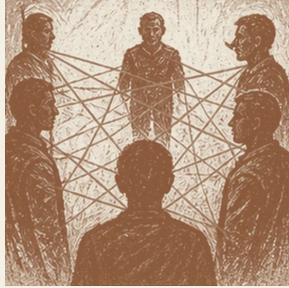
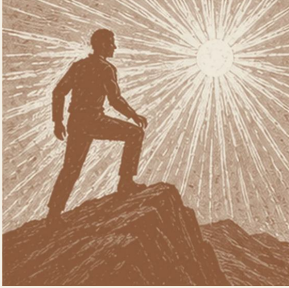
Yalan söylemeyi seçen kişi yalnız kendi çıkarını değil sözün güvenilirliği hakkında bir ölçü kurar.

Sartre'ın konferanstaki evrenselleştirme açıklaması ayrıntılı ahlak sistemi sunmaz. Yazarın dili zaman zaman kesin görünse de okurun burada olasılık, bağlam ve karşı örnek payını açık tutması gerekir; aksi halde açıklama yeni bir dogmaya dönüşür.

Kişisel kararın başkasının özgürlük alanını nasıl kurduğunu veya daralttığını sorun.

OKUMA EŞİĞİ 3 / 3

Son sorulara yaklaşıırken



GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Kötü niyet: kendinden kaçış
- Olgunluk ve aşma
- Varoluşçuluk karamsar mı?
- Varoluşçuluk bencillik mi?

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Değerler seçilerek mi yaratılır?
- Başkaları da özgürdür
- İnsan sürekli kendini aşar
- Konferansın açık bıraktığı yer

Bağlantı sorusu: “Kötü niyet: kendinden kaçış” ile “Varoluşçuluk bencillik mi?” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Değerler seçilerek mi yaratılır?” bu yolu nasıl değiştirebilir?

BEŞİNCİ KISIM · AHLAK

14. DURAK

Değerler seçilerek mi yaratılır?



Değer, ona bağlanan eylem olmadan havada kalır. İnsan sevgiye verdiği önem kadar sevgi için yaptıklarıyla değeri dünyada gerçek kılar. Bu ayrımı korumak önemlidir; çünkü iki kavram birbirine karıştığında yazarın kanıtı kolayca slogana, hatta tam tersine çevrilebilir.

'Aile önemli' diyen kişi hiç zaman ayırmıyorsa cümle eylemde değer kazanmamıştır.

Değer yaratmak acı ve başkasının hakkı hakkında istediğimiz hükmü vermek değildir. Karşılıklı özgürlük ölçü getirir. Bu eleştiri, yazarın ana düşüncesini çöpe atmak yerine ölçüsünü belirler. Ölçüsü bilinen fikir, hayranlık uyandıran ama belirsiz bir slogandan daha kullanışlıdır.

Takviminizin ilan ettiğiniz değerlerle uyumunu kontrol edin.

ALTINCI KISIM · HÜMANİZM

15. DURAK

Başkaları da özgürdür



Kendi özgürlüğümü amaç edinmek başkasının özgürlüğünü de istemeyi gerektirir; çünkü değer ve eylem ortak insan dünyasında anlam kazanır. Kitap bu noktada okuru uzaktan seyreden biri olmaktan çıkarır ve kendi alışkanlıklarının da aynı düzenin içinde bulunduğunu fark etmeye çağırır.

Konuşma hakkını yalnız kendi görüşüne isteyen kişi özgürlüğü ayrıcalığa çevirir.

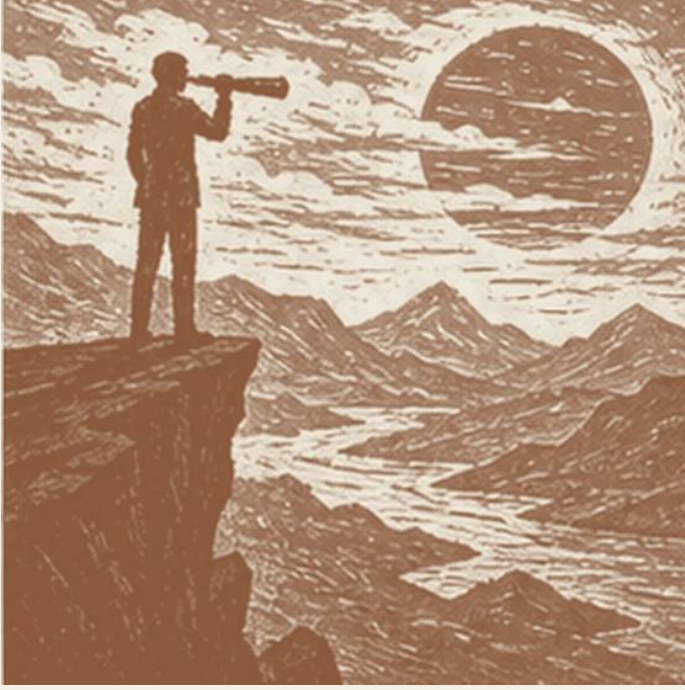
Bu ilke somut hak çatışmalarının hazır çözümü değildir. Bu noktada yazarın betimlediği durumla savunduğu değer birbirinden ayrılmalıdır. Bir şeyin nasıl işlediğini göstermek, onun böyle işlemesi gerektiğini söylemek değildir.

Talep ettiğiniz özgürlüğün karşı görüşteki kişiye de uygulanmasını deneyin.

ALTINCI KISIM · HÜMANİZM

16. DURAK

İnsan sürekli kendini aşar



Sartre'ın hümanizmi insanı evrenin hazır merkezi yapmaz; insan kendinin dışındaki amaçlara yönelerek var olur. Proje, ilişki ve dünya içinde kendini kurar. Savın ilginç tarafı yalnız ne söylediği değildir; doğruysa hangi eski açıklamayı bırakmamız ve hangi yeni soruyu sormamız gerektiğini de değiştirir.

Dağcı yalnız iç benliğine bakarak değil tırmandığı rota, ekibi ve riskle kimliğini oluşturur.

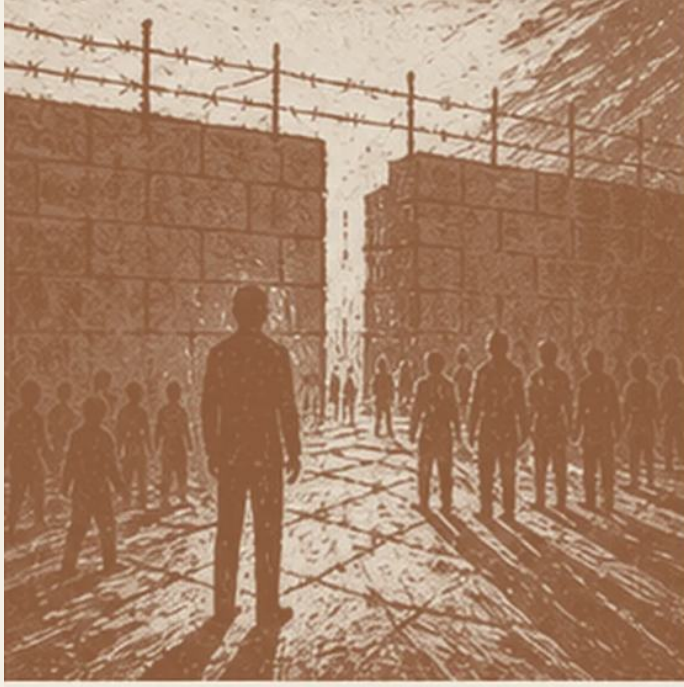
Sürekli proje dili dinlenme, bakım ve bağımlılık deneyimini gölgede bırakabilir. Bu sınır, kitabı değersizleştirmez. Tersine, güçlü bir fikri her kapıyı açan sihirli anahtar olmaktan kurtarıp gerçekten işe yaradığı kapılarda kullanmamızı sağlar.

Kendinizi yalnız iç özelliklerle değil bağlı olduğunuz somut projeyle tarif edin.

ALTINCI KISIM · SONUÇ

17. DURAK

Konferansın açık bıraktığı yer



Metin özgürlük ve sorumluluk için güçlü başlangıç verir; beden, sınıf, ırk, cinsiyet ve bilinçdışı baskının ayrıntılarını sınırlı işler. Sartre'ın sonraki düşüncesi toplumsal koşullara daha çok döner. Bu nedenle bölüm, tek başına ezberlenecek sonuç değil, sonraki örnekleri taşıyan bir köprü gibi okunmalıdır.

Herkesin kapısı var demek yetmez; bazı kapıların önünde kilit, duvar ve bekçi bulunur.

Koşul eleştirisi özgürlüğü tamamen silerse eylem ve değişim anlaşılmaz. Kitabın yazıldığı tarih, kullanılan dil ve seçilen örnekler de merceğin kenarını oluşturur. Görüntü güçlü olabilir ama bütün dünyayı tek başına kapsamaz.

Bir kararda öznel sorumlulukla yapısal engeli aynı anda görün.

SON DURAKLAR · SINIRLAR**18. DURAK****Kitabın en kolay yanlış anlaşılacağı yer**

Sartre 'canın ne isterse yap' veya insan bütün koşullarını tek başına seçer demez. Hazır öz ve kesin ahlak anahtarı olmadığına bile kişi durum içindeki cevabıyla kendini ve insanlık ölçüsünü kurar; bu yüzden sorumluluğu ağırdır.

Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir tek cümlelik bir parola gibi kullanıldığında, yazarın örnekler arasında kurduğu neden zinciri kaybolur. Doğru okuma, iddianın hangi koşullarda çalıştığını ve hangi durumda başka bir açıklamaya ihtiyaç duyduğunu birlikte göstermelidir.

Bu nedenle okur, eserden aklında kalan en güçlü cümleyi seçip hemen ardından iki şey sormalıdır: Yazar bunu hangi sahneyle destekledi ve kitabın kendisi bu cümlelerin sınırını nerede çizdi? Jean-Paul Sartre ile verimli tartışma böyle başlar.

SON DURAKLAR · TARTIŞMA**19. DURAK****Kitap hakkında süren tartışma**

Konferans varoluşçuluğu geniş kitleye taşıdı, fakat Sartre'ın meslektaşları ve kendisi tarafından felsefeyi fazla sadeleştirdiği düşünüldü. Sınırsız özgürlük dili yapısal baskı ve bilinçdışı açısından eleştirildi.

Bir eserin çok tartışılması başarısız olduğu anlamına gelmez. Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir için yapılan itirazların bir bölümü kullanılan kanıt, bir bölümü kavramların genişliğine, bir bölümü de yazarın görmediği insan deneyimlerine yönelir.

Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir için en adil tutum iki uçtan da kaçınmaktır: Kitabı yalnız ünü yüzünden dokunulmaz saymamak ve bazı ayrıntıları eskidi diye açtığı bütün soruları değersizleştirmemek. Eleştiri, metnin nerede hâlâ canlı olduğunu daha iyi gösterir.

SON DURAKLAR · BUGÜN**20. DURAK****Bugünkü hayata taşınan üç soru**

Bu mazerette gerçek sınır ve seçilebilir alan ne? Eylemim insan için hangi örneği kuruyor? Kontrolümde olmayan sonuca mı, yapabileceğim adıma mı yaslanıyorum?

Bu sorular Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir için hazırlanmış küçük bir kontrol listesi değil, gündelik hayatı daha dikkatli görmek için bir mercektir. Evde, işte, haber okurken veya bir karar verirken aynı ilişkiyi farklı kılıklarda yakalamaya yardım eder.

Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir üzerine cevapların hemen gelmemesi bir eksiklik değildir. İyi kitap bazen hazır çözüm vermek yerine yanlış soruyu bıraktırır; insanın daha önce doğal sandığı bir şeyi yeniden görmesini sağlar.

SON DURAKLAR · ÖZ**21. DURAK****Bir cümlede kitabın özü**

İnsan hazır bir öz ve kaderle doğmaz; durum içinde yaptığı seçimlerle kendini kurar, bu özgürlük bunaltı getirir ama mazeret yerine eylem ve ortak sorumluluk imkânı açar.

Akılda kalacak son görüntü, boş bir insan silüetinin önündeki yolları yürüdükçe kendi renkli biçimini ve arkasında başkalarına kalan izleri çizmesidir. Bu görüntü kitabın bütün ayrıntılarının yerini tutmaz; fakat ana soruya geri dönmek istediğinizde güvenilir bir işaret levhası olur.

Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir adlı özgün eseri okumak, burada özetlenen yolun ayrıntılarını, ritmini ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehberin görevi kapıyı kapatmak değil, kapının ardında neden ilginç bir oda bulunduğunu göstermektir.

KAYNAKLAR VE KAPSAM

Neye dayandık, nerede durduk?

[1] Yale University Press - Existentialism Is a Humanism

[2] Stanford Encyclopedia of Philosophy - Jean-Paul Sartre

TELİF VE SORUMLULUK NOTU

Bu çalışma eğitim ve araştırma amacıyla hazırlanmış özgün bir özet ve yorum rehberidir. Kitabın cümlelerini yeniden üretmez ve özgün eserin yerini tutmaz. Sağlık ve psikoloji başlıkları genel bilgi verir; tanı, tedavi veya kişiye özel profesyonel öneri değildir.

SON CÜMLE

Varoluşçuluk Bir Hümanizmdir adlı özgün eseri okumak, burada özetlenen yolun ayrıntılarını, ritmini ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehberin görevi kapıyı kapatmak değil, kapının ardında neden ilginç bir oda bulunduğunu göstermektir.